

نقاشی‌ای که تا ۹۰۰ سال پاک نمی‌شود

۱۹ بهمن ۱۳۹۴ ساعت ۱۹:۳۷

نقاشی مینایی یا نقاشی روی شیشه از هنرهای اصیل استان تهران است که به‌نوعی می‌توان آن را یکی از هویت‌ها و شناسه‌های هنری استان تهران قلمداد کرد.

نقاشی که روی شیشه ۹۰۰ سال دوام می‌آورد، حکایت هنری دوهزارساله است که حالا شابلون‌های چینی می‌خواهند با مونتاژکاری ردپایش را محو کنند، این روزها حال میناکاری خوب نیست.

نقاشی مینایی یا نقاشی روی شیشه از هنرهای اصیل استان تهران است که به‌نوعی می‌توان آن را یکی از هویت‌ها و شناسه‌های هنری استان تهران قلمداد کرد.

صبر، آرامش و دقت نظر از عناصر اصلی و لازمه خلق آثار هنری زیبا و ماندگار در نقاشی مینایی محسوب می‌شود، قلم مویی که در دستان هنرمند این رشته باظرافت، تصاویر و نقش و نگار موردنظر استاد نقاشی مینایی را بر روی آن طراحی می‌کند به اثر خلق‌شده در هنر شیشه‌گری روح می‌بخشد.

برخلاف تصور عوام، هنر نقاشی روی شیشه، رشته و تخصصی خاص و مجزا از هنر شیشه‌گری است که ادوات، تجهیزات و حتی کوره مورد استفاده در آن با رشته شیشه‌گری تمایز و تفاوت دارد.

استان تهران کانون نقاشی مینایی در کشور

این هنر نیز به‌مانند هنر شیشه‌گری در طول قرن‌های گذشته، رشته‌ای صاحب سبک به شمار می‌رفته که از سابقه خلق آثاری برجسته و ماندگار در استان تهران برخوردار است.

نقاشی‌ای که تا ۹۰۰ سال پاک نمی‌شود

چه بسیار محصولاتی که با دستان توانمند هنرمندان این خطه در جای جای این کره خاکی و در ویتترین هنری اقصی نقاط کشورهای دنیا، روح، ذوق و عشق هنرمند تهرانی را بارنگها و نقشهای متنوع به رخ جهانیان کشیده است.

این هنر ظریف با چنان دشواریهای خاصی روبرو بوده که تحقق آن تنها باذوق، صبر و حوصله کم نظیر هنرمندان این عرصه قابل حصول است.

شکندگی شیشه از یکسو و اختلافات دمایی که در داخل کوره و بیرون کوره وجود دارد از سوی دیگر، ظرافتهای این فن از صنایع دستی را بیش از هنرهای دیگر تعمیق کرده است.

ترکیب رنگی، مقدار و میزان حجم رنگ مورد استفاده برای ساختن رنگهای متنوع و مورد نظر و حساسیتهایی که در جذب و ترکیب رنگها وجود دارد، از نمونه مواردی است که شاید موفقیت در آن را با سالها تجربه فعالیت، ممارست و تلاش بتوان تضمین کرد.

نقاشی ای که تا ۹۰۰ سال پاک نمی شود

این فن و تجربه هنرمند است که رنگهایی زیبا، جذاب و دلربا را در اثری، ماندگار و پایدار می سازد، پایداری و ماندگاری به عمر ۹۰۰ ساله قدمتی که برای پایداری یک رنگ، دور از ذهن به نظر می رسد، اما این امر باظرافت و تواناییهای هنرمند حاصل و محقق می شود تا پس از گذشت قرن ها و نسلها، همچنان یادگار هنرمندان پیشین در قرون و ادوار گذشته جلوه گاهی برای عشق، شور، شعور و ذوق هنرمند سالهای دور شود.

دو هزار سال زینت و زیبایی در سایه نقاشی روی شیشه

نام هنر: نقاشی یا مینای روی شیشه

قدمت: دو هزار سال

شهر زادگاه هنر: شهر تهران-ری-شمیرانات-ورامین-پاکدشت-شهریار

معرفی کوتاه هنر: نقاشی روی شیشه یا مینای روی شیشه به هنری گفته می شود که با استفاده از قلممو و رنگهایی خاص و طی فرآیندهای لازم، طراحی ها بر روی شیشه نقش می بندد که عنصری روح بخش در اثر خلق شده به شمار می رود.

بیشترین کاربری: جنبه کاربردی این رشته زیبایی بخشی به محصولات تهیه شده در شیشه‌گری است.

نمونه: طراحی و تصاویر موجود بر روی تنگ‌ها و ظروف شیشه‌ای، لوسترهای حرم امام رضا(ع)

هنرمندان معاصر: ام‌الله باقری، حاج علی ممقانی، داداش مهرآوری، اکبر بنی جواد، عزیز ممقانی

هنرمندان بنام دوران گذشته: استاد طاهر فارسی، عزت‌الله ممقانی، یاراحمدی، ضرغامی

وضعیت فعلی این هنر در استان تهران: آنچه امروز انجام می‌شود، اغلب مونتاژ است که بر روی شیشه‌ها نقش می‌بندد و مینای روی شیشه در مسیری قرار گرفته که رو به فراموشی است و در صورت استمرار شرایط موجود، ظرف سال‌های آینده تنها مونتاژکاری‌های مصنوعی است که بر روی شیشه‌ها پدیدار خواهد شد.

هنر اصیل و ماندگار مینای روی شیشه یا نقاشی روی شیشه در مسیر مونتاژکاری مصنوعی قرار گرفته و بدین خاطر هیچ‌گونه ابتکار و نوآوری در هنر مورد اشاره مشاهده نمی‌شود.

علل رکود و مهم‌ترین چالش‌های پیش روی احیا: کیفیت پایین رنگ‌ها و ناپایداری آن، تولید و واردات شابلون‌های چینی و نقش بستن شابلون‌ها بر روی محصولات شیشه‌ای به جای هنر اصیل مینای روی شیشه، ضربات سنگینی به این رشته ارزشمند در استان تهران تحمیل و نوعی بی‌اعتمادی را در برخی از اذهان و افکار عمومی نسبت به این هنر ایجاد کرده، زیرا اغلب، محصولات تولید می‌شود که به دلیل ناپایداری رنگ‌ها، بعد از طی مدت اندکی، رنگ‌ها و نقوش روی شیشه از بین می‌رود.

ارائه راهکار برای حفظ و احیا: بهره‌گیری مطلوب از تجربیات اساتید بنام این رشته، تأمین و استفاده از رنگ‌های پایدار و ماندگار برای بهبود اعتماد از دست‌رفته، آموزش صحیح و اصولی به کارآموزان و علاقه‌مندان به یادگیری این هنر، ارائه بسته‌های حمایتی مالی و اقتصادی به هنرمندان این عرصه.

ادوات و تجهیزات مورد نیاز برای مینای روی شیشه

الف) قلم‌مو: عمدتاً از موی طبیعی حیواناتی همچون سمور، یال اسب و... ساخته می‌شود.

ب) میز کار: برای قرار دادن شی و انجام عمل نقاشی بر روی آن در نظر گرفته می‌شود.

ج) کوره: کوره‌های مینای روی شیشه به دودسته تقسیم می‌شوند کوره‌های سنتی یا شاتل، کوره‌های رولر. در کوره‌های سنتی

حداکثر دما ۵۰۰ درجه سانتی‌گراد است. کوره‌های رولر نیز به کوره‌های نوین و پیشرفته اطلاق می‌شود.

د) رنگ: پایه رنگ‌ها در نقاشی روی شیشه همچون شیشه‌گری، اکسید فلزات است با این تفاوت که نقطه ذوب در آن را با فن‌هایی خاص به ۵۰۰ درجه سانتی‌گراد کاهش می‌دهند، به عبارت دیگر دمای مورد استفاده در رنگ‌ها در میناکاری شیشه پایین‌تر از حرفه شیشه‌گری است.

مدت زمان استقرار اشیا و آثار در کوره از دو ساعت و نیم تا پنج ساعت بر اساس حجم کوره و میزان منبع تولید حرارت متغیر است. سه رنگ اصلی زرد، قرمز، آبی در این رشته هنری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

رنگ‌ها از لحاظ کاربرد به سه دسته اوپک (مات)، ترانس پارنت (نیمه مات، نیمه شفاف)، و رنگ‌های لوستر یا شفاف که شیمیایی است و پایداری زیادی ندارد، ولی زیبایی اولیه آن بالا است، تقسیم می‌شود.

پمپ باد در اجرای این هنر برای پاشیدن رنگ، مورد استفاده قرار می‌گیرد و دیس گردان ابزاری است که شی در آن قرار گرفته تا با چرخشی که صورت می‌گیرد، خطوط به صورت منظم‌تری بر روی اثر نقش بندد.

برای انجام نقاشی روی شیشه در ابتدا هنرمند، طرح مورد نظر خود را در ذهن تجسم می‌کند و آن را با قلم‌مو و رنگ بر روی شیشه طراحی می‌کند و بر اساس طرحی که مقرر است بر روی شیشه نقش ببندد، یک، دو یا سه بار در کوره قرار می‌گیرد تا رنگ بر شیشه بنشیند.

پس از انجام نقاشی مورد نظر، شی در کوره قرار می‌گیرد و پس از پخته شدن با کاهش تدریجی دما و خنک شدن آن، آماده عرضه و استفاده می‌شود.

نکته مورد توجه در این مرحله، معطوف به این موضوع می‌شود که به همان میزان زمانی که برای گرم شدن اثر هنری صرف شده، به همان میزان باید صرف سرد شدن شی شود.

دوران اسلامی، اوج شکوفایی هنر نقاشی روی شیشه

قدمت هنر نقاشی روی شیشه به دو هزار سال پیش بازمی‌گردد، اما دوران اسلامی و به خصوص عصر صفویه اوج شکوفایی این هنر است و بعد از طی شدن مقطعی، این هنر به تهران منتقل و در این خطه تزئینات، نظم و شکل دقیق‌تری به خود می‌گیرد.

نقاشی‌ای که تا ۹۰۰ سال پاک نمی‌شود

بی‌اعتمادی مردم به نقاشی روی شیشه آن را در مسیر انزوا قرار داده است

حمدالله سعادت فروز، کارشناس و یکی از فعالان هنر میناکاری روی شیشه در گفت و گو با خبرنگار مهر گفت: متأسفانه با محدودیت‌هایی که به وجود آمده، امکان دسترسی به رنگ‌های باکیفیت بسیار ضعیف است و در طول سالیان اخیر آن‌چنان رنگ‌های بی‌کیفیت در بازار گسترش یافته که نداشتن پایداری و پاک شدن آن بر اثر شستشو و گذر زمان باعث بی‌اعتمادی و تردید مردم در خرید و تهیه آن شده و این امر توازن در عرضه و تقاضا را دچار اختلال کرده و به‌نوعی می‌توان گفت هنر مذکور در مسیر انزوا قرار گرفته است.

وی افزود: رنگ‌های کوره‌ای ۹۰۰ سال پایداری داشت اما رنگ‌های جوهری فعلی در بازار باوجود شفافیت و زیبایی اولیه، فاقد ماندگاری است و در کوتاه‌مدت و میان‌مدت، تغییر رنگ مشهودی در آثار مشاهده می‌شود.

شریفی عنوان کرد: افزایش هزینه انرژی نیز از دیگر عواملی به شمار می‌رود که فعالیت در این عرصه را دشوار کرده و درواقع انگیزه چندانی برای پرداختن به این رشته هنری باقی نمانده و در حال حاضر تعدادی معدودی از هنرمندان بنام بر اساس عشق و علاقه خود و به‌صورت محدود در این رشته هنری فعالیت می‌کنند.

لزوم تقویت آموزش در هنر میناکاری روی شیشه

فرشید ستایش راد رئیس میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان شهریار در گفت و گو با خبرنگار مهر، با اشاره به لزوم توسعه و تقویت آموزش در این هنر برجسته گفت: عنصر آموزش مؤلفه‌ای تعیین‌کننده در بقای این هنر است و می‌طلبد شرایطی فراهم شود تا با در نظر گرفتن فضاهای آموزشی هر چه بیشتر، بتوان زمینه حفظ، احیا و توسعه این هنر را فراهم ساخت.

وی افزود: رنگ‌های باکیفیت مورد استفاده در این رشته هنری، تولید کشورهای صاحب‌نام و پیشرفته‌ای همچون آلمان، ترکیه و آمریکا است و در صورت وجود شعبه‌هایی از نمایندگی‌های شرکت‌های تولیدکننده، بخشی از بی‌اعتمادی مردم و متقاضیان نسبت به این رشته رفع می‌شود.

رئیس میراث فرهنگی شهریار عنوان کرد: به‌طور یقین پایداری رنگ‌ها نه تنها کثرت تقاضای متقاضیان را افزایش می‌دهد، بلکه باعث رونق هر چه بیشتر بازار نیز می‌شود.

دورنمای امیدوارکننده‌ای برای هنر میناکاری روی شیشه احساس نمی‌شود

داداش مهرآوری، استاد و هنرمند بنام معاصر و فعال در این رشته در گفت و گو با خبرنگار مهر گفت: رکود بازار، دشواری‌های موجود در فروش آثار هنری، نداشتن همکاری مطلوب و مناسب بانک‌ها در ارائه تسهیلات و کاهش شدید نقدینگی در این رشته، از نمونه مواردی بوده که هنر نقاشی روی شیشه را به شدت تهدید کرده است.

وی افزود: تمایل میناکاران به استفاده از رنگ‌های جوهری، صدمات جدی را به این هنر وارد کرده و در سال‌های اخیر هیچ‌گونه نوآوری و خلاقیت خاص و جدیدی در این رشته مشاهده نشده و مجموع این عوامل، باعث انزوا و رکود این هنر شده است.

مهرآوری گفت: بنده، نخستین فردی هستم که سال‌ها پیش این هنر را با علم تلفیق کردم و به تعبیری، رشته مذکور را علمی کردم اما با این وجود با وضعیت اقتصادی حاکم و مشکلات متعدد موجود در این هنر، دورنمای امیدوارکننده‌ای برای این رشته احساس نمی‌شود.

هنرمند و استاد مینای روی شیشه عنوان کرد: می‌طلبید سازمان میراث فرهنگی و دستگاه‌های متولی به نحو جدی‌تری برای حمایت از این هنر اصیل تهرانی ورود کنند.

وی افزود: صنایع دستی نیاز به تورسیم دارد و به‌طور یقین فعال شدن و اتخاذ تدابیر هوشمندانه و کارآمد برای تقویت گردشگری و جذب تورسیم خارجی، می‌تواند به رونق دوباره این هنر، مؤثر واقع شود.

مهرآوری گفت: معاونت صنایع دستی سازمان میراث فرهنگی جز نمایش و برگزاری نمایشگاه، هیچ اقدام خاص دیگری برای حمایت جدی و عمیق از این هنر لحاظ نکرده است.

شهرام مریخی معاون سازمان میراث فرهنگی استان تهران نیز در گفت‌وگویی کوتاه با خبرنگار مهر در تشریح اقدامات انجام‌شده برای حمایت از این رشته هنری عنوان کرد: این مجموعه تلاش می‌کند نسبت به برگزاری نمایشگاه‌های متعدد و متنوع ورود کند.

اظهارات اساتید و فعالان هنری این رشته هنری، مؤید کم‌توجهی سازمان میراث فرهنگی استان تهران در طول سالیان اخیر به این رشته بوده است.

حفظ هنر و صنایع دستی در حوزه‌هایی همچون نقاشی روی شیشه مستلزم حمایت‌های همه‌جانبه، فراگیر و جدی در ابعاد گوناگون اقتصادی، اعتباراتی، تقویت تعاملات با کشورهای صاحب‌نام در این رشته و برنامه‌ریزی‌های مدون، اصولی، کوتاه‌مدت، میان‌مدت و

ارائه تسهیلات به دور از پیچیدگی‌ها و کاغذبازی‌های اداری، ارتقای تعاملات با شرکت‌ها و مراکز صاحب‌نام در کشورهای صاحب سبک و فعال در این رشته هنری، برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی هدفمند برای رونق اقتصادی این رشته، بسترسازی برای ارائه و دستیابی به علم روز دنیا، فعال کردن واحدهای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی برای معرفی هر چه بیشتر این هنر، بهره‌گیری از تجربیات ارزشمند اساتید این رشته، تقویت نظارت هنرمندان بنام و فعال این رشته به کارگاه‌های میناکاری روی شیشه و تجهیز مراکز دانشگاهی به ادوات و رنگ‌های باکیفیت و کوره‌های نوین، بخشی از نمونه اقداماتی است که می‌تواند این هنر را از ورطه انزوا، انفعال و خاموشی خارج سازد.

عرصه مورد اشاره علاوه بر اشتغال‌زایی می‌تواند ارزآوری بالایی را نیز برای کشور به همراه داشته باشد و این امر زمانی محقق می‌شود که شاهد عزم جدی و همت عالی مسئولان ذی‌ربط در استان تهران برای ارتقای جایگاه این هنر باشیم.

منبع: مهر

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۲۵۵۹-۱-پنقاشی-۹۰۰-سال-شود-نمی-پاک-سال-۹۰۰-پنقاشی/۳۲۵۵۹>